

Ф О Л І Е

п е н т р ь

М И Н Т Е , И Н И М Ъ Ш И Л И Т Е Р А Т О Р Ъ .

№. 14.

ЛѢНІ, 5. АПРІЛІЕ

1848.

Че воіеск ромъноі трансилвані?

Тимъл къ то́те ръpezиле, амедитóреле самò лъеръри се дотрезвòл къмплит аспра по́стръ. Дотревареа че нò аръпкъм спре деслегаре дò ачесте минте, о маі фькъръм ші пайте къ 6, къ 14 ані, о фькъръ дусъ пьриодіі пощриі пайте къ 57 ані, кънд стареа Европеі семъна мълт челеі де астызі. Къ то́те ачестеа пь кътва тропъл лзи Лдовік Філіп фз пентръ поі преа кърънд рьстернат? Нъ кътва кътриерьтóреле евенімінте не афлъ пе поі маі рьъ прегьтіді спре але пьтэ кътва дрепт дò фадъ, декьт пе опі каре алт попор ал Европеі? Нъ кътва пе поі не афларъ еле дотр'о пьсечъне де а ащента пьмаі мъра дò гьръ, фьръ а не дусъші дрептъл де а пьтэ зиче одатъ къ пентръ къщигареа фрзптерімор ливертъдіі оменещі віне ші дрепт донделесе ам авé ші поі врева меріт, къчі ам фі пьс ші поі втъръл, ам фі лзат ші поі парте ла мьпта мораль ші донделесзалъ пентръ къщигареа дрептърімор оменещі? Не щім поі фолосі де дотпрецітъръри? Ам пріченпът поі devica timpълзі: ливертате, егалітате, фратернітате?

Ертадімі Домніі меі атътеа дотреварьри релечіте де 2 септъмъні дькоаче. Ей адікъ вьред зла дін тоате: къмкъ пе

поі проаспетеле евенімінте не афлъ кам непрегьтіді; де ачі мі пьрчедè темереа, ка пь кътва съ се адеверезе дотръ поі къвъптъл апостолълзі, „пъ щіді че череді.“ Темереа мі пьрчедè ші де аколо, къ вьрвадіі попорьлзі ромън трансилван, каріі ар репрезента кълтъра ші къбòдереа теоретікъ ші практикъ а щіинделор політиче фьръ каре астызі ам фі ка торді, пьлò акъм авьнд окасіі респектїве фоарте раре а се дотълні, аші къмінека ідеїле, сїмдемінтеле къ то́тъ сїнчерїтатеа, адікъ пекъпоскъндъсе, зрмеазъ преа фїреще, ка ші ідеїле ші опїніїле по́стре дьпъ каре дорїм фїекаре ферїчіреа ачестві попор де о сòрте вїтрегъ рьъ тратат, съ фїе мълт пьдїн вїлатерале. Іар де вор фі зніі дотре поі, каріі къ мїнтее лор палт кълтїватъ, дьпъ зп стьдіѡ дьделънл ал констїтэдіей траасїлване ші ал репортълзі падіей ромъне, кареа ка падіе пьлò акъм стете афаръ де варїереле ачелеїаш, се вор фі пьлзат пе зп пьат, де знде дò конформїтате къ дотпрецітъръріле презенте съ фїе дò старе а не лза де мьлъ ші а не зиче: „венїді дькòче, ачі съ стаді, де ачі съ порадї, кътаре съ воїді, ачестеа съ претїндеді пайте де то́те,“ — ох дакъ се афлъ дотре поі вьрваді ашеа віне прегьтіді, вьтрьазеторї, інішоші, опораді къ дьбрее

реа попорълѣ пострѣ, съ еасъ акѣма ла шѣжлок, акѣма съ не арате калеа дреаптъ, тѣлѣтѣоре. Гатъ шѣ тѣпарѣл е тѣлт маѣ лѣбер ка паѣнте *)).

Не лѣвѣкрѣ тѣлт, кѣ фрателе пострѣ Organul luminarii лѣшѣ рѣдѣкѣ кѣмпѣнѣторѣл съѣ граѣл лѣ кавса зѣпѣнѣ кѣ Унгарѣа, прѣвѣтѣ шѣ дѣн пѣлт де ведепе ротѣнск. Кѣ ачеаста нѣ се зшорѣ шѣ треава поастрѣ, кѣчѣ тодѣ чеѣ ѣнтересадѣ де ачеастѣ префачере че не ащеаптъ, вор грѣбѣ а пѣне лѣ легѣмѣнте опѣнѣле Органѣлѣ кѣ челе че се ѣвек шѣ лѣ фѣиле пѣстре. — Лѣтрѣачеа поѣ спре а не деслега лѣтревареа де сѣр пѣтѣ маѣ немерѣт, вѣм черчета: 1) че воѣрѣ шѣ че фѣкѣрѣ пѣрѣнѣдѣ пощрѣ спре елѣверареа попорълѣ пострѣ; 2) че фѣкѣ тѣмпѣл прецент, кѣтрѣерѣл де акѣм; 3) че не маѣ рѣтѣне а фаче поѣ лѣшѣне.

Че фѣкѣрѣ пѣрѣнѣдѣ пощрѣ пѣнтрѣ лѣтреага наѣя ротѣлѣ трансѣлванѣ? Ачеаста се кѣнѣще маѣ вѣне дѣн акте пѣвлѣче, дѣнтре каре ла лѣкѣл ѣлтеѣ стѣ шѣ пѣрѣнѣдѣлор пощрѣ фаче ачеа онѣре не кареа поѣ нѣчѣ одаѣтѣ нѣ о ам пѣтѣт предрѣ дѣлѣпѣ мерѣт, рѣгѣмѣнтеа дела а. 179⁹/₄ свѣдѣрѣпѣтѣ де амѣндоѣ епѣскопѣи Иоан Бѣв шѣ Герасѣм Адамѣвѣч, ла лѣмпѣратѣл Леопѣлд II. шѣ лѣмпѣртѣшѣтѣ дѣетеѣ.

Рѣгѣмѣнтеа сѣаѣтѣпѣрѣт лѣтѣнеще атѣнѣчѣ дѣдате ла 1791 лѣ Клѣж ла М. Хѣхмаѣстер, крѣтѣкатѣ кѣ поте де I. К. Едер шѣ чепсѣратѣ де графѣл Естерхазѣ. Нѣбѣ не

лѣпсеще пѣтаѣ, ка дела сѣѣрѣшѣтѣл ачелеѣ рѣгѣмѣнѣдѣ лѣнѣдѣ шѣ вѣгате съ традѣчем дѣн кѣвѣлт лѣн кѣвѣлт пѣнтѣрѣле, не лѣнѣгѣ каре се лѣтоарче рѣгѣмѣнтеа лѣотреагѣ. Ачелеаш сълт:

Наѣя ротѣлѣ се апрѣпѣ преаплекатѣ шѣ змѣлѣтѣ ла трѣпѣл Маѣестѣдѣи Воастре шѣ кѣ тоатѣ кѣчерѣа шѣ свѣпѣнреа чере шѣ се рѣгѣл пѣнтрѣ зрѣтѣтореле:

1) Ка пѣшѣтѣреле зрѣчѣоасе шѣ рѣшѣпѣтоаре, кѣм: сѣферѣдѣ, лѣнѣгѣвѣдѣ лѣнтре статѣрѣ, не прѣмѣдѣ шѣ алтеле ка ачестеа, каре ка шѣ неще пете стрѣне сѣаѣ алѣпѣт наѣеѣ ротѣне фѣрѣ дрепт шѣ дрептате, акѣма съ се рѣдѣче кѣ тотѣл, шѣ ка хѣле пѣвлѣче немерѣтате съ се рѣтрагѣ, шѣ съ се щѣаргѣ; апоѣаша прѣнѣ мѣла Маѣ. Воастре сакратѣсѣме наѣя ротѣлѣ рѣпѣскѣтѣ съ фѣе реашезатѣ лѣ стѣпѣнѣреа дрептѣрѣлор чѣвѣле шѣ патриѣтѣче, прѣн зрѣтаре —

2) Наѣеѣ рѣгѣтоаре съ ѣ се рѣдеа лѣнтре наѣѣле патриѣтѣче ачелаш лѣк не каре лѣаѣ дѣнѣт предрѣм аратѣ докѣментѣл адѣс дела 1437 дѣн архѣва конвентѣлѣ а-дорпѣрѣи маѣчеѣ Домпѣлѣ де Клѣж-Мѣлѣштѣр.

3) Клѣрѣл ачестеѣ наѣѣ дѣлѣнѣвѣсе дѣрѣтѣл рѣсѣрѣтеан фѣрѣ осевѣре дакѣ е зѣпѣт сѣаѣ нѣ есте зѣпѣт лѣнтрѣ тоате кѣ вѣсѣрѣка апѣсанѣ, кѣм шѣ повѣлѣтеа шѣ попорѣл атѣт ла ораше кѣт шѣ ла сате съ фѣе сокѣтѣт шѣ трактат токѣма кѣ кѣпѣл кѣм есте клѣрѣл, повѣлѣтатеа шѣ попорѣл наѣдѣлор каре сълт кѣпрѣнсе лѣн сѣстѣма зѣпѣрѣи, шѣ съ ѣа парте дѣн ачелеаш фѣлоасе.

4) Лѣн комѣтате, сказне, дѣстрѣкте шѣ лѣ алте комѣнѣтѣдѣ кѣ прѣлежѣл алецѣрѣи дерѣгѣторѣлор шѣ а дѣпѣтадѣлор ла дерѣгѣторѣи, кѣм шѣ кѣнд се фак рѣставрадѣи

*) Лѣн Трансѣлванѣа лѣнкѣ нѣ де тот, кѣчѣ о сѣлѣ де чепсѣрѣ тот маѣ прѣгѣнде ѣрешкаре контролѣ пѣлѣ ла дескѣдѣреа дѣетеѣ, фѣрѣ а се пѣтѣ фѣлѣсѣ де фѣрѣчѣѣ ка одаѣтѣ.

ші пайнтърї ла дикастерїиле де кърте шї провинчіале, съ се факъ рефлексіе дреаптъ шї ла іпші карї ар фї а се аплика дїа ачеастъ націе дн пзмър пропорціонат.

5) Ачелеа комїтате, сказне, дістрікте шї комвїнїтдї оръшене, дн каре ромънї дотрек пе челелалте нації кз пзмъръл, съ шї айвъ шї пзмїреа дела ромънї; іар дотрз каре дотрек алте нації кз пзмъръл, съ айвъ пзмїреа дела ачелеа, саъ съ пórте пзмеле местекат вьгаро-ромън, са-со-ромън, саъ шьргъндъсе кз тотъл пзмїтзра лзатъ дела о націе орї алта, съ шї пьстрезе пзмаї ачел пзме де комїтат шї сказн орї дістрікт, пе каре лаъ авзт пълъ акъм дела ржърї саъ четъдї, шї тодї лъквїторїї прїнціпатълвї фъръ пїчї о осевїре де націе саъ релеце съ фїе декларадї а аве скзтїнде шї фолóсе де о потрївъ дзпъ стареа шї кондігіа лор, шї съ фїе даторї а пърта дзпъ тьсзра пзтерїлор ачелеаш сарчїне. Шчл. шчл. шчл.

Аї Маїестъдїї Воасре сакратїсїме „преавмілідїї шї пзъреа кредїношїї свпшї, клеръл шї статъл повїлїтарїз шї чївїл ал дотрецеї нації ромъне дїн Трансїлванїа.“

Дїн ачесте пзвтърї але рьгъмїндїї, фъръ а маї дескїде апрователе вьгзрещї кз рьшївѣторїї шї де ромън днферѣторїї лор артїкълї де леце пзтем кзпóдце вшор, каре ера кондігіа пóстръ політїкъ пълъ ла а. 1791; кзт шї кзрацівл пърїндїлор подрїї де а черка стълцере дїн ачеа старе вмілїтóre, кьнд дшї дескоперїръ воїнда лътзрїтъ, де а се рекзпоадце ка а патра націе дн сїстема статълвї ачестеї патрїї. Че фолосї ромънїлор ачел паш категорїк? Преа пзгїн; пентркъъ челе треї нації възъндъсе дн о формъ мзстрате шї

провокате а дескїде пордїле констїтудїеї лор, се впїръ маї стржас дотре сїне асвпра ачестеї претенсївнї а ромънїлор шї деклараръ, къ еле пїчї декъм пз вор сфери а се рьстврна сїстема прїнціпатълвї Трансїлванїеї ашезатъ пзмаї пе треї націоналїтъдї, шї кз пе ромънї пвї вор рекзпоадце де а патра націе політїкъ, чї еї дн комїтате вор трече свпт пзме де магїарї, дн съквїме де съквї, дотре сасї де сасї. Ачеастъ воїндъ шї лецівїре а челор треї нації се дїнъ дн а еї пзтере пълъ дн зїоа де асцьзї. Тот ресълтатъл че аве рьгъмїнтеа маї дорїт пентрз ромънї фв арт. 60, прїа каре кредїнда гр. пезвїтъ е скзпатъ де кзпоскьта, хълїтоареа пзмїре де „сферїтъ“, днсъ фъръ а се декїара тотъш де речептъ (прїмїтъ), чї еї і се декретъ о пзсечъне, кареа кзт ам зїче пїчї ера пе сказо пїчї свпт сказн.

(Ва зрма.)

СТЪДІИ АСВПРА ЛІМБЕИ РОМЪНЕ.

Капъ I. саъ літера А.

Стъдїи асвпра лїмбеї ромъне.

Днкїнате Домънлїї Сїмеон Бързуд.

Еъ днченъ а пзвлїка дїн стъдїїле мелле асвпра лїмбеї ромъне. Ачесте стъдїи дшї іеаъ днченътъл лор дїн анії меї дела зпїверсїтате, шї аноъме дїн апъл 1831, дн каре рекзпосккї дн скзрїтїмеа рьдъчївелор ромъне, дн артїкълвл лїмбеї пóстре, дн форма тїмпїлор пострї дн воїт, веї, ва, шї дн маї тълте алтеле, тїпъл векїлор лїмбе але Лацівлвї шї оріцінеа термїнъчївнїлор латїне. Днсемпезъ дн чепътъл ачестор стъдїї пзмаї, пентркъъ

)

знае дін резултателе мор сжнт джкъ де-не-аттѣнчі кѣпнокѣте маі тѣлтор амічі. Нѣ кѣтезаіѣ днсъ а еші дн пѣвлікѣ кѣ фрѣптѣл стѣдіѣлѣі теѣ; пентрѣкѣ пѣпѣмаі днпре днвѣдѣціі стрѣні, кѣ каріі ам авѣт ворѣвѣ дѣспре ачѣаста, ам гѣсїт тѣлте кон-траріетѣді, чї шї днпре аї пострї пѣдііѣ ассїдѣ. Кѣм? токмаі лїмба ромѣнѣ съ фїе дн старе де а не дѣмѣстра артїкѣлї дн терміпѣчїзнїе латїне? Токмаі астѣ лїмѣвѣ съ не днфѣдішезе тіпїі лїмѣвї латїне, маі вїне шї дѣкѣт італїана? Ачѣесте ераѣ маі пре-тот-тїндінеа респѣнсѣрїе ла ворѣеле теле. Рѣпѣвѣсатѣл вїбліотекарѣ Копїтар, кѣм пѣтеа елѣ съ се лапѣде де крѣдінда са дн ілірїка орїціне а артїкѣлѣлї пострѣ, — де о крѣдіндѣ днте-меїатѣ пе зп стѣдіѣ аттѣт де лѣорѣ? Дар акѣм, кѣнд пе-деопарте тѣсѣрѣ стадїл дн каре а інтратѣ лїмба поастрѣ шї пїе-дѣчеле че і се оппѣлѣ, — кѣнд вѣзѣ де алтѣ парте, кѣ лїмѣвїстї де маре пѣме, зп Ворр, зп Eichhoff шї алдії, прїн стѣ-діѣл лїмѣелор індіче, еспїкѣ фортеме пѣ-телор шї але вервїлор маі тот ашшеа, кѣм ті ле спїкат еѣ пе чѣлле латїне шї ромѣне дн аул сѣссепнатѣ, пѣ те маі дн-пїедѣкѣ нїмїкѣ де а днчѣне а пѣвлїка дїн стѣдііе теле. Ачѣаста пѣ о фак, ка съ-тї кѣштїгѣ врезн пѣме дн літератѣра ромѣ-нѣ; кѣ аттѣт маі пѣдііѣ зп пѣме маре, прекум авѣ зп фрате вѣпѣдѣанѣ пѣмерїта-та дїн парте-тї вѣлѣтате де а тї-л да дн-трѣн пѣмерѣ ал фоїеї де дѣпѣзі. Орї ка-ре а фост кѣцѣтѣл вѣпѣдѣанѣлї, еѣ ad-tentam дѣла опоравїлѣ редакторатѣ, ка съ фїе крѣдат modestia злїі омѣ, каре пѣ скрїе дн фоїле де Брашовѣ нїчі пентрѣ пѣме, нїчі пентрѣ лѣвѣдѣ, нїчі пентрѣ алтѣ інтерѣсѣ, дѣкѣт пѣмаі дїнтрїо даторїе па-

діѣналѣ, кѣратѣ де тоатѣ ванїтатѣа, шї ка-ре есте кѣ тѣлѣтѣ маі маторѣ, дѣкѣт съ айѣвѣ ілѣсївнї копїлларе.

Стѣдііе ачѣесте се дѣсфакѣ дн 2 пѣрді: прїма парте се ва окѣпа кѣ орїцінеа шї векїтатѣа лїмѣвї ромѣне; чѣеалалтѣ кѣ прїочѣнї лїмѣвї, ка ісвоареле регѣмелор еї, апплѣкаді ла лїмба ромѣнѣ. Дар пѣ промітѣ, кѣ чѣеа че ва еші дн фоаїе ва діне тотдѣавна шїрѣл дѣнѣ ачѣастѣ дн-пѣрдіре.

Джкїнѣ ачѣесте стѣдіі Домпѣлї Сї-меон Бѣрпѣдѣ, фостѣлї профѣсор де фїлософїе, амїкѣлї теѣ, вѣрѣватѣлї вїртѣ-осѣ шї modestѣ, ка зп трївѣгѣ дїн парте-тї вїртѣділор шї ерѣдіцізнеї сале.

Дѣспре орїцінеа шї векїтатѣа лїм-
вї ромѣне.

I. Пѣрерї фалсе дѣспре артїкѣлѣл лїмѣ-
елор romane шї дѣспре кѣзѣрї.

„Ita variis imbuimur erroribus, ut va-
nitati veritas et opinioni confirmatae
natura ipsa cedit.“

Cic. Qu aest. Tuscul. L. III.

Нѣ есте нїмене, нїчі днпре ромѣнї нїчі днпре стрѣні, кареле черчетѣнд орї-цінеа, фїреа шї пропрїетѣдіе лїмѣвї ро-мѣне, съ пѣ се фїе днпїедѣкатѣ пѣмаі дѣ-кѣт де артїкѣлѣл еї. Тоате лїмѣеле ро-мане аппѣсене, італїана, провїнціала, пор-тогала, іспанїка, рѣто-романа, франчѣса, аѣ артїкѣлѣл днпїнте де пѣме: пѣмаі лїм-веле romane рѣсѣрїтене, дако- шї тачѣ-до-ромѣна, пѣлѣ артїкѣлѣл дн зрѣма пѣ-телор. Дн ачѣаста се днвоїескѣ кѣ тодіі, кѣ артїкѣлѣл дн лїмѣеле romane есте а-стѣзі зп елетѣнтѣ пѣчѣсарїѣ, зп че де каре елѣ пѣ се потѣ лїпсі, дн контра лїмѣвї латїне, дѣспре кареа есте о крѣді-

дъ къ рѣдѣчине profounde, къ нічі аре нічі а авѣт вреодіноаръ артикълѣ. Песте тот се формъ о idee зплатралъ деспре артикъл, дѣпъ каре еллѣ, се іеа пѣмаі ка о парте де ворѣъ, prin кареле с'ар determina maі vine; ші макаркъ артикълъ de ceamоъ ші скімвѣчїзнеа пѣмелор дѣпъ казврі — дѣпрецізврі — дѣтѣмплзрі, зпїі лімбісгї зікѣ, къ еллѣ пѣ с'а adoptat пентрѣка съ аррате казвріле, чї пѣмаі дїп казвсъ сїптактїкѣ, спре а аллѣде маі vine специалїтатеа дїп генералїтате. Аппріатѣ о зіче ачеаста дѣтре алціі Diez дѣ граматїка лімвелор romane*), ші кѣвѣнт не дѣ, къ дѣсѣш артикълъ пентрѣ а са деклїнѣчїзне аре ліпсѣ де алтѣ ажжѣторїѣ. Штївт есте, къ артикълъ лімвелор romane аппѣсене пѣ се поате деклїна фъръ префїптеле а, de, da, ші ворѣнд addevърѣл, еллѣ пѣ се деклїнѣ нічі декѣм ка артикъл, чї прїїмеште пѣмаі ачелле пъртїчелле де ворѣъ дѣпїптеа са, каре дѣ лімба франчесѣ с'аѣ дѣкѣрват пентрѣ тотдеавна къ артикълъ, дѣ пѣзралѣ пентрѣ тоате пѣмеле, дѣ сїпгѣралѣ пентрѣ кѣте пѣ се дѣчепѣ къ вокалѣ. Unde се зічеа odїноарѣ ла франчесї de le, а le, de les, а les, астѣзі се зіче du, au, des, aux. Шп алт кѣвѣнт не дѣ Diez де акколо, къ ші лімбеле каре аѣ дѣ термїнѣчїзніле лор форме специале пентрѣ казврі, маі пѣнѣ ші артикъл дѣпїпте. Фъръ дѣдоїалъ ва фї кѣцетат ла лімба еленїкѣ; дар дѣ де-кѣрѣл ачестор стѣдїї, пої vom аппріа лѣкѣл дїп алтѣ казвсъ.

Артикълъ ромѣнѣ, дѣ скїмвѣчїзнеа са ла казврі п'аре ліпсѣ де ажжѣторїѣ, чї

авѣнд термїнѣчїзніле сале попрїї се деклїнѣ сїпгѣрѣ. Нічі пѣ есте еллѣ пѣмаі пентрѣ а determina пѣмеле маі vine: кѣчї пентрѣ ачест скопѣ нічі пѣ ажжѣнѣ. Ної, кѣнд vom а determina лѣкѣрѣле маі vine ші а да ачестеї термїнѣчїзні оаре-каре аппѣсандѣ, адѣвгѣм зп провѣме. Спре ес. romѣнѣлї пѣї ажжѣнѣ а зіче тотдеавна отѣл вѣнѣ, чї де тѣлте орї зіче: отѣл челлѣ вѣнѣ. Аттѣнчї дѣплїнїм ачѣеа че зіче Diez, чѣва маі vine кїар декѣт грекъл, кѣнд препѣне артїлѣлѣ сѣѣ; еар латїнѣл дѣ пѣнтѣл ачѣста есте де тот не жосѣ. Еллѣ пѣ поате ешї дїп homo bonus орї bonus homo, кѣнд ромѣнѣл се еспрїмѣ дѣ треї модѣрї: отѣ вѣнѣ, отѣл вѣнѣ, отѣл челлѣ вѣнѣ. Дѣ ачѣаста ромѣнѣл е маі фѣрїчїтѣ; дѣ ачѣаста лімба поастрѣ дѣтрече ші не челле 2 векї шї не челле moderne.

Шпї граматїчї дїптр'аї пострї, лѣжѣдѣсе дѣпъ граматїчеле лімвелор аппѣсене, лѣсарѣ деклїнѣчїзнеа чѣа орїціналъ romane, че се фаче поїпїнд артикълъ, шї препѣсерѣ пѣмелѣ пъртїчеллеле de, la, не лѣнѣгѣ каре пѣмеле рѣтѣне недеклїнатѣ. А деклїна пѣмеле, дѣсетпѣазѣ а'л лѣва дїп старѣа са чѣа австрасѣ, пѣтѣрціпїтѣ, амторцітѣ, шї а'ї да о формѣ, каре съ аррате къ е пѣсѣ дѣ врео дѣпрецізвраре, тѣрціпїтате, специалїтате, саѣ маі не скѣртѣ: а'л скїмба ла казврі. Дѣ че с'а скїмѣатѣ пѣмеле, че формѣ а прїїмїт еллѣ, кѣнд зікѣ еѣ: de отѣ, ла отѣ шчл.? Bede орї чїне къ пѣмеле рѣтѣне нескїмѣат, недеклїнатѣ. Пѣмаі дѣ idee есте лѣкѣрѣл пѣсѣ ла зп казѣ оарекаре, еар пѣмеле лѣкѣрѣлї къ ачелле препѣсе пѣ пате нїмїкѣ нічі дѣ матерїа нічі дѣ форма са, шї пѣ се поате

*) Diez. Grammatik der rom. Sprachen, I. 14.

пъми деклінатъ. Дар деспре казври вом ворви чева маї жосъ. Акъм дусемпъм пентръ декліпъчівнеа нѡстръ, къ пої авем пъмаї о дупрецівраре, дп кареа дп локъ де ценітвѣ не ажжътъм къ препъса де. Ачеаста есте кѡнд ворвѣм деспре специалитате кѡтръ ценералитатеа са, пре кѡм деспре парте кѡтръ дптрегъл съъ, орї деспре пъскът, продъсѣ, кѡтръ пъскъторъ, продъкѡторъ съъ шчл., шї кѡнд орї зна дп елле (ценералитатеа орї специалитатеа), орї амѡдоаъ сѡнт некъпоскъте ворвѣторѣлор орї маї вѣне недетермінате. Ла дупреціврареа ачеаста, ценералитатеа, дптрегъл, пъскъторъ, проприетаръ шчл. пѣ се пѣне дп ценітвѣ, чї прїѣмште пе де дпайнтѣа са. Аста ва фї аппевоіе де прїченътѣ пентръ ачелла, каре п'а дпцеллесѣ, къ граматика есте о логікъ практикъ, шї о ікоапъ вѣе а категоріѣлор еї. Съ не лѣмѣпъм дар прїотр'ѣн есемпъ, шї съ лѣмъ ачест есемпъ дела о парте кѡтръ дптрегъл съъ, дела зн пічїор де масъ. Вѣне ла міне зн омѣ къ зн пічїор де масъ, каре лѣкрърї дпї сѡнт къ тотъ некъпоскъте: п'ам авзїт пімікѣ, пѣ штїѣ пімікѣ пічї деспре ачеллѣ пічїор пічї деспре ачеа масъ, шї къ тѡте ачесте еллѣ се дпдрептеазъ кѡтръ міне къ къ вѣнтеле ачесте: іатъ пічїоръ месей. Аъ пѣ'а воїѣ сокотї де смїптіѣ, шї пѣ'а воїѣ дптрева дпдатъ: че пічїор? че масъ? къчї еъ пѣ штїѣ пімік деспре елле. Прїотрѣаре, фїндкъ ачесте лѣкрърї пѣ сѡнт детермінате, зрѣма съ-мі зїкъ: іака пічїор де масъ, орї іака зн пічїор де масъ. Нѣ се пѣтѣа дар пѣне дптрегъл ла ценітвѣ. Шї дїо контра, кѡнд еъ ам трїмік пе чїнева съ-мі кавте кътаре пічїор дела кътаре масъ, адекъ пічїоръ перѣѣт дела

маса штїѣтъ, трїмікѣ дпторкѡдѣсе къ еллѣ, пѣ-мі маї поате зїче: іака пічїор де масъ, орї іака зн пічїор де масъ, чї іатъ пічїоръ месей: пентркъ ачесте лѣкрърї сѡнт детермінате. Аппої, фїндкъ оаменї аъ ворвѣт маї дптѣѣ деспре лѣкрърїле къпоскъте, декліпъчівнеа нѡстръ къ артїкълъ есте декліпъчівнеа оріцінарїе. Дп пѣтїода де а пе еспрїма дп доаъ модърї варїї, пентръ лѣкрърї детермінате шї недетермінате, сѡнтѣм еаръшї маї ферицїдї декѡт латїнїї, карїї шї пентръ капѣ де воѣ шї пентръ капъл воѣлѣ авеаѣ пѣмаї зн модѣ: caput bovis, орї ера невоїдї а фаче дп дптрегъл недетермінатѣ зн адїептївѣ: caput bovinum. Челлеламте лїмѣе романе се потѣ ажжѣта пѣнд пе де къ — саѣ фъръ артїкъл.

Еъ дпсъ ме дпдоескѣ таре, дакъ артїкълъ лїмѣелор романе, аїѣ еллѣ акъм орї шї че пѣтере, с'а дптродъсѣ пѣмаї спре а детерміна лѣкрърїле. Кѡтѣ пентръ лїмѣа ромѡнъ, о vedem къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентръ ачеаста. Артїкълъ есте пентръ а да сѣфлетѣ, вїїадъ, мїшкъчїзне, фортъ пѣтелор, — а ле да форме де казври, шї знде пѣ се маї поате ачеаста, а цїнѣ челлѣ пѣцїнѣ локъ де казвриле че вор фї фостѣ. Дакъ вом жѣдека етїмологиа къѣѡптѣлѣ, вом vedé, къ еллѣ пѣ есте пѣмаї пентръ а аллече специалитатеа дп ценералитате, чї маї вѣртосѣ пентръ а дпкеїа мѣѣларѣ къ мѣѣларѣ, а се дпкърѣа къ алтѣ мѣѣларѣ, — а мїшка, а дпсѣфледї, а дпвїїа. Articululus вѣне дела artus. Фъръ а маї черчета че аре artus къ arctus, arctare, къѣѡптѣл artus а дпсемпатѣ тотѣевѣа дпкеїетъра маї мѣлтор мѣѣларе, — зн че прїп каре елле се мїшкъ, — се дп-

клинъ орї се деклинъ днтр'о парте шї днтр'алта. „Artus dicti quod membra membrarum artentur“ зиче Festus, *); „Ossium coniunctio ad motum comparata“, зиче M. Martini, **). Тот ачеастъ днсемпъчїзне аре нъ пѣмаї artus чї шї articulus, аттѣтѣ дн органиствѣл фїсїкѣ ал омѣлѣї, кѣт шї прїо метафоръ дн органиствѣл лїмбеї, ла Чичероне шї ла алдї класїчї латїнї, ***). Дар де ажнпсѣ ворвеште патѣра лѣкрѣлѣї. Де ачеа шї цертманїї традїсеръ кѣвѣнтѣл дн лїмба лор прїо Gelenk, дела верѣл Lenken = а днклїна, а деклїна. Днпсѣ граматїчїї вїтѣндѣсе ла артїкѣлѣ, пѣмаї кѣт се пѣне елѣ дн лїмба еленїкѣ, дн челле романе апѣсене шї дн цертмана, се депъртаръ де орїцївала лѣї днсемпъчїзне. Пѣмаї дн лїмба ромѣнъ а релїонѣт артїкѣлѣ пѣтереа са де а се днкреїа кѣ зн алтѣ тѣдѣларѣ, де а'л мїшка днелїонѣдѣл днтр'опарте саѣ днтр'алта шї де а'ї да кѣ ачеаста формѣ.

(Ва зрма.)

Че с'аѣ днтѣмплат дн Вїена?

О днпѣртѣшїре, де J. F. Castelli, патрицилор сѣї челор афаръ де Вїена фѣкѣтѣ.

Ачеастъ днпѣртѣшїре о кѣпрїнде дн колонеле сале фоаїеа цертманъ дн Сївїїѣ, Амїкѣл попорѣлѣї (Volksfreund) пѣмїтѣ, каре дн комїсїїзне пре'нторѣсѣ ашеа сѣпѣ:

Ведї авзї ворвїонд деспре о рѣскоалѣ кѣмплїтѣ дн Вїена, вї се ва повестї де-

спре лѣкрѣрї днфрїкошате, деспре омопрѣрї, апрїондерї шї прѣдѣчѣнї шї ведї днчене а вѣ teme — чеї маї вѣнї — еар чеї маї рѣї вор кѣцета доарѣ, сѣ прѣдѣт шї пої! Еї днпсѣ де ачеаста сѣ се ласе, пентрѣ кѣ ашеа чева е пѣмаї зн адаос рѣѣкаре, дѣрере, се афлѣ шї ла лѣкрѣл чел маї вѣн дн лѣме, шї днпротїва кѣрѣї с'аѣ днтрепрїнс дн партеа тѣтѣрор челор вїаесїмїторї челе маї вѣне мїжлоче. Еѣ вѣ воїѣ арѣта ашеа дарѣ прѣдѣїдїї меї цѣранї шї патриодїї, че с'аѣ днтѣмплат, кѣт с'аѣ днтѣмплат шї пентрѣ че с'аѣ днтѣмплат, пентрѣ ка шї вої сѣ шїдїї апрїат, шї сѣ пѣ кѣпѣтадї о пѣрере скѣлчїатѣ деспре о днтѣмпларе, каре пентрѣ цѣра шї попорѣл пострѣ шї ашеа шї пентрѣ вої е чеа маї днвѣкѣрѣторе днтрѣ тоате кѣте с'аѣ днтѣмплат де кѣндѣї Австриа.

Ної, скѣпѣнд пре вѣвѣл пострѣ днтѣрат де тодї ачеїа карїї сѣѣтѣск рѣѣ, карїї ера формат днпрецїзрѣл лѣї зн пѣрете, ка сѣ пѣ погѣ авзї рѣгѣрїле попорѣлѣї сѣѣ, неам скѣпат шї неам тѣнтѣїт пре пої дншїне. Ашеа чева, везї вїне пѣ с'аѣ пѣтѣт днтѣмпла кѣ о астфелїѣ де кѣвїїондѣ, ка днтрепрїнзеторїї сѣ фїе ешїт дн фракѣрї пѣгре шї дн тѣпѣше галвене, дар' аѣ требѣїт сѣ фїе серїос, аспрѣ серїос, пентрѣкѣ алтмїнтрелѣа еар ар фї арѣтат днпѣратѣлѣї, чеї че ера днпрецїзрѣл лѣї дн лок де U зн X. Аѣ фост де лїпсѣ а лї се да сѣ прїчеавѣт одатѣ, каре есте пофта попорѣлѣї, шї ка пофтеле ачестеа сѣ стрѣватѣ шї ла зрелїе днпѣратѣлѣї. Ачеаста днпсѣ пѣ с'ар фї пѣтѣт фаче, де с'ар фї ворвїїт днчет шї днтрѣскѣнс, пѣ, аѣ фост де лїпсѣ сѣ се стрїде, дн гѣра таре сѣ се стрїде.

Апої зн вѣрват днделент шї кѣ мїнте

*) Festus, de verborum signif.

**) Math. Martin. Lexicon etymologicum.

***) Bezı амбеле ачесте кѣвїїонд кѣ тоате днсемпъчїзнїле лор ла Scheller дн Ворварїѣ.

аъ скріс тоате череріле попорѣлѣ, адекъ челе дрепте, скрісѳоѣа ачеаста о аъ сѣвскріс маі мѣлте мѣі де оамені, ші о аъ ащерпѣт статѣрімор австриаче, каре се щіе, къ дп ^{13/11}. Маргіе се вор адѣпа дп каса цѣрїї. Токма віне ш'аъ гѣсїт ѳменїї, пентрѣ къ статѣріле цѣрїї ар тревві сѣ ѳіе сѳѣтѣиторїї дппѣратѣлѣ чеї маї діотѣїв, еї сѣ ѳіе ачеїа, карїї, ѳїїнд къ маї віне щїїѣ че есте спре вінеде шї фолосѣл цѣрїї, шї поѳтеле попорѣлѣ сѣ ле дескопере дппѣратѣлѣ. Че ѳ дрепт, еї ачеаста де мѣлт п'аъ пѣтѣт ѳаче, пентрѣ къ чеї че ера дппрец ѣрѣл дппѣратѣлѣ, аъ ѳѣкѣт, ка статѣріле цѣрїї сѣ шї пѣардѣ тѳгѣ дп. сѳмпѣтатеа, дпсѣ акѣм дп тїмпѣл маї де пре ѣрмѣ с'аъ маї дпкордат пѣцїптел, шї пентрѣ ачеаа аъ къпѣтат попорѣл дпкредѣре кътрѣ дѣпселе, адекъ кътрѣ статѣрї.

Аша дарѣ скрісѳоѣа ачеаа деспре каре ам ворїт, с'аъ дат статѣрімор цѣрїї, дар шї стѣденцїї, вравїї шї іїношїї пострїї стѣденцїї, сѣ трѣаскъ! шї еї аъ дат о асеменеа скрісѳоѣе, дпсѣ дпдатѣ дп 13. с'аъ дѣс дпсѣшї ла каса цѣрїї, ка сѣ вадѣ че се ва ѳаче къ еа. Акѣм веї віне къ аъ ѳост ѣп лѣрѣ кѣмпїт, стрїгѣрї дѣтѣпѣтѳре кът кредеа омѣл къ сѣ се сѣрпе каса цѣрїї де сїне, статѣріле цѣрїї вреа сѣ се сѳѣтѣеаскъ дп салон, дпсѣ спре аша чева пѣ лі се маї лѣсѣ тїмп, мїїле де мїї де ѳменї п'аъ маї дпчетат пѣлѣ кънд пѣ леаѣ апропїс пѣмїтеле статѣрї зїкънд: „Ної къ тодїї не вом дѣче пѣмаї декѣт ла дппѣратѣл, шїї вом дескоперї рѣгѣріле вѳстрѣ. Акѣм аъ ѳост апої стрїгѣрї де вѣкѣрїе, ка каре дп віада тѣа п'ам маї авїт, шї статѣріле дптр'адѣвѣр с'аъ шї дп с ла дппѣратѣл пѣмаї декѣт.

Кѣ прїлежѣл історїеї ачестѳеїа с'аъ дп-тѣмплат адевѣрат впеде лѣкрѣрї, каре маї віне ар ѳї ѳост де пѣ с'ар ѳї дптѣмплат; попорѣл аъ спарт дп каса цѣрїї тѳте ѳѣрестреле, шї тот че с'аъ аѳлат дп салон аъ стрїкат, кѣцѣтѣнд къ статѣріле пѣ вѣр ѳаче пїмїка, шї мїлітѣрїмеа аъ дппѣшкѣт пре врео къдїва. Мїлітѣрїмеа п'аре пїчі о віпѣ, къ аъ ѳѣкѣт ачеаста, дпсѣ дп пелеа ачелѣїа, каре аъ порѣпчїт мїлітѣрїмеї ачеаста, п'аш вреа сѣ ѳїѣ, пентрѣ къ пѣ есте къ кале а порѣпчї сѣ се дппѣште асѣпра ѣпор оаменї пѣпартадї, карїї чер че лі се къвіне.

Маї дпколо, статѣріле цѣрїї прекът ам зїс с'аъ дѣс ла дппѣратѣл, шї ашеа азїї одатѣ пѣрїптеле чел вѣп към шї че есте дп цара лѣї, с'аъ рїдїкат пердеа дїпнаїптеа окїлор лѣї, шї аъ вѣзѣт тоате лѣкрѣріле челе аскѣпсе але челор дїппрецїѣрѣл лѣї, с'аъ аплекат дп партеа ачелора карїї іаѣ спѣс адевѣрѣл шї дп тїмп де 3 зїле аъ дпплїнїт тѳте поѳтеле попорѣлѣ.

— Маї дпгѣїв аъ порѣпчїт ка сѣ се дптокмїаскъ о гардѣ нацїоналѣ, адекъ вп фелїѣ де мїлітѣрїме, каре сѣ грїжеаскъ дп четате де рѣндѣл чел вѣп шї де сѣкѣрїтате, аъ порѣпчїт ка тодї, карїї се вор дпщїїнда, сѣ прїмїаскъ арте дїп артаментарїѣл четѣденїмор, прїп каре лїмпѣде аз арѣтат, къ п'аре пїчі о театѣ де сѣпѣшїї сѣї, прекът пїчі п'аре пїмїка де а се теме вѣпѣл дппѣрат, къ де с'аъ шї тарѣвѣрат пѣцїптел попорѣл, асѣпра лѣї п'аъ авѣт пїмїка, чї пѣмаї асѣпра челор дїппрецїѣрѣл лѣї. — Дп дѳѣ зїле аъ шї ѳост 50,000 провѣзѣцїї къ пѣцїї, шї ачѣщїї ѳменїї вравїї, с'аъ дппрезпнат къ вравїї четѣденї, шї акѣм пѳртѣ грїжѣ де пѣзїреа рѣндѣлѣї вѣп шї а пѣчїї дп четате шї дп сѣвѣрїї.

(Ва ѣрма.)